

Samenvatting

Gemeente De Fryske Marren wordt in de toekomst aardgasvrij. Dat betekent dat woningen en andere gebouwen niet meer met aardgas worden verwarmd, maar op een duurzame manier zonder aardgas. Dit is één van de afspraken die is gemaakt in het Nationale Klimaatakkoord en is bedoeld om te zorgen voor minder uitstoot van CO₂ om klimaatverandering tegen te gaan. Daarnaast stopt de aardgasproductie in Groningen om aardbevingen tegen te gaan. Ook wil de Nederlandse overheid minder afhankelijk zijn van aardgas vanuit het buitenland. Deze overstap naar een aardgasvrije manier van verwarmen noemen we de warmtetransitie. Elke gemeente in Nederland maakt hiervoor uiterlijk in 2021 een plan: de Warmtevisie. Voor u ligt de Warmtevisie van de gemeente De Fryske Marren. In deze visie beschrijven we wat de warmtetransitie inhoudt, wat de alternatieven voor aardgas zijn en hoe de warmtevraag en het warmteaanbod het beste op elkaar afgestemd worden in de gemeente.

De opgave: een aardgasvrije gebouwde omgeving

Deze Warmtevisie gaat over de 'gebouwde omgeving'. Dat zijn alle woningen, winkels, kantoren, scholen en andere gebouwen. In de gemeente De Fryske Marren staan ongeveer 23.500 woningen en 5.300 andere gebouwen. Bij elkaar verbruiken we in de gemeente ruim 67 miljoen kubieke meter aardgas, waarvan 45,3 miljoen m³ voor de gebouwde omgeving. Alle bestaande gebouwen in De Fryske Marren moeten uiterlijk in 2050 aardgasvrij zijn.

Onze uitgangspunten

Deze uitgangspunten staan voorop bij de Warmtevisie in De Fryske Marren:

- **Aansluiten bij bewonersinitiatieven:** eigen initiatieven worden vanuit de gemeente aangemoedigd en ondersteund. Door samen op te trekken creëren we draagvlak en doen we recht aan de kennis en kunde van onze inwoners. Bewonersgroepen kunnen een centrale rol spelen in de warmtetransitie.
- **Voor iedereen betaalbaar:** de warmtetransitie vraagt investeringen van bewoners, netbeheerders en de maatschappij. Energiearmoede dient te worden voorkomen. Daarom is betaalbaarheid een belangrijk criterium in de keuzes die we maken. Collectieve projecten kunnen de betaalbaarheid verbeteren.
- **Op zoek naar koppelkansen:** wanneer de openbare ruimte aangepast moet worden zoeken we naar werkzaamheden die gelijk plaats kunnen vinden, zo verminderen we kosten en overlast en verbeteren we de omgeving. Ook op sociaal gebied kunnen zich koppelkansen voordoen. Daarvoor werken we samen met de energiecoaches en de dorps coördinatoren.
- **Werken vanuit een goed samenspel:** de warmtetransitie is een gezamenlijke uitdaging die we alleen in goed samenspel met elkaar kunnen realiseren. Ieder vanuit een eigen rol en verantwoordelijkheid, maar altijd in goed overleg en met oog voor elkaars belangen en wensen. Door goed te luisteren en samen te werken verhogen we de kwaliteit van het proces en de plannen.

De eerste stappen: isoleren, ventileren en elektrisch koken

Wat je niet gebruikt, hoef je ook niet op te wekken. Daarom is de eerste stap isoleren. Bovendien is isoleren vaak nodig om een woning of gebouw comfortabel zonder aardgas te verwarmen. In een geïsoleerd huis is goede ventilatie belangrijk voor een prettig klimaat. Tot slot is het ook nodig om over te stappen van koken op gas naar elektrisch koken om een woning aardgasvrij te maken. Op de volgende pagina staan voorbeelden van isolatiemaatregelen.

Duurzame warmte: de opties

Als de isolatie op orde is, kunnen we aan de slag met een alternatief voor verwarmen op aardgas. Er zijn verschillende oplossingen mogelijk, waarbij we onderscheid maken in drie soorten: 'all-electric' oplossingen, warmtenetten en duurzame gassen. **All-electric** houdt in dat een woning of gebouw volledig elektrisch wordt verwarmd, bijvoorbeeld met een warmtepomp. Bij een **warmtenet** stroomt er warm water door buizen in de grond naar de woningen. Dit kan van een fabriek zijn (hoge temperatuur warmte), maar ook van bijvoorbeeld warmte uit de rivier de Luts (lage temperatuur; in combinatie met een warmtepomp). **Duurzaam of hernieuwbaar gas** vraagt de minste aanpassingen in woningen, maar is in de vorm van groen gas of waterstofgas beperkt beschikbaar. Ook is een hybride oplossing mogelijk, waarbij een woning verwarmd wordt door een combinatie van een warmtepomp met een cv-ketel voor de koude winterdagen. De gemeente houdt in de gaten welke nieuwe technieken in de toekomst beschikbaar komen.

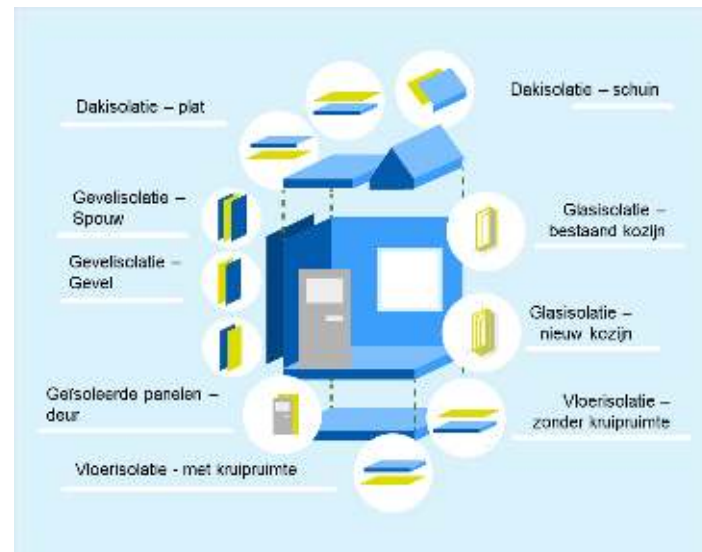
Welke mogelijkheden zien we in De Fryske Marren?

De bouwjaren van de woningen, de bouwdichtheid van een dorp of stad en de aanwezigheid van warmtebronnen bepalen welke oplossingen voor duurzame warmte in De Fryske Marren het meest

voor de hand liggen. In de gemeente is sprake van lintbebouwing en relatief veel buitengebied met een lage bouwdichtheid. Daarom verwachten we dat een deel van woningen en andere gebouwen overgaat op individuele ('all electric' of hybride) technieken op lage temperatuur. Daarnaast zien we kansen voor een laagtemperatuurwarmtenet en diverse hoogtemperatuurwarmtenetten met warmte uit oppervlaktewater, afvalwater of restwarmte. Tot slot zien we kansen voor kleinschalige collectieve oplossingen zoals warmtekuoudeslag (WKO) of bodemlussen.

Hoe en waar willen we starten?

De warmtetransitie vindt niet van de één op de andere dag plaats. We doen dit gezamenlijk en op een zorgvuldige manier. Stap voor stap. **Communiceren, informeren en samenwerken** met inwoners en ondernemers staan hierin centraal. Daarnaast zetten we vol in op het **isoleren** van gebouwen. In Balk, Boornzwaag, Elahuizen en Terherne zijn concrete bewonersinitiatieven. Daarom wijzen we deze dorpen aan als zogenoemde startdorpen. Dit betekent dat de gemeente samen met de bewonersinitiatieven en partners zoals de woningcorporaties en Liander gaat werken aan Wijkuitvoeringsplannen. Samen **onderzoeken** we de mogelijkheden voor de verschillende duurzame warmtealternatieven en werken we aan het **uitvoeren van plannen**.

Verder werken aan een aardgasvrij De Fryske Marren

Deze Warmtevisie is een eerste versie. Hiermee gaan we aan de slag om zoveel mogelijk woningen voldoende te isoleren. Daarbij benutten we ook instrumenten die landelijk ontwikkeld worden, zoals subsidies en financieringen. Met de eerste bewonersinitiatieven voeren we onderzoeken uit en gaan we in gesprek om ook andere bewoners en bedrijven mee te krijgen, zodat we samen een keuze kunnen maken welk alternatief voor aardgasvrij het beste is. Over vijf jaar, of zoveel eerder als nodig actualiseren we de Warmtevisie. Dan nemen we de geleerde lessen en nieuwe ontwikkelingen mee en maken we opnieuw de balans op.

Zelf aan de slag?

Wilt u zelf aan de slag met de voorbereidingen op een aardgasvrije woning? Isoleren en elektrisch koken zijn altijd goede stappen om te zetten. Maak daarbij gebruik van logische momenten. Kies bijvoorbeeld voor een inductie kookplaat als u toch uw keuken vervangt. En ga voor HR++/+++ glas als u toch kozijnen gaat schilderen of vervangen. Tûk Wenjen biedt verschillende soorten energieadviesgesprekken en onderzoeken aan. Wilt u collectief aan de slag? Neem contact op met de gemeente via duurzaam@defryskemarren.nl

